

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№11

2025
noyabr



Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar



Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU



ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ



muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

*Elektron nashr, 833 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti



MUNDARIJA

JAHONDA KREATIV IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHINING UMUMIY GLOBAL TENDENSIYALARI.....	12
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUV VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA BOZOR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	22
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR	30
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR EKSPORTINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	35
Sultonov Shodiyor Abduxalilovich, Karshiyeva Charos Mamasoliyevna	
QASHQADARYO VILOYATIDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR TAYYORLASHNING HOZIRGI HOLATI.....	41
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XALQARO TAJRIBA ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	48
Xodjimov Xamidullo Mamirjonovich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELNI SAMARALI BOSHQARISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR.....	53
Yusupov Shaxzod Maxmatmurodovich	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR VA IQTISODI SAMARADORLIGI TAHLILI.....	59
Axatova Shahnoza	
SANOATNING "DRAYVER" SOHALARINI RIVOJLANTIRISH	63
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
РОЛЬ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ В РЕГИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ КАРАКАЛПАКСТАНА.....	69
Хошимова Камилла Навфал қизи	
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	79
Тожиева Шахноза Бобомуратовна, Расулова Дилфуза Валиевна	
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	86
Файзиёв Умуркул Шухратович	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATIDA ISTEMOLCHILARNI MOTIVATSIYALASH MASALALARI	97
Jalilov Jamshid G'anjonovich	
СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	103
Ўролова Севара Бехзод қизи	
BANKLARDA KAPITAL YETARLILIGI VA LIKVIDLIKNI AUDITORLIK BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	109
Narziyev Hayotjon Azamatovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH ORQALI FISKAL SAMARADORLIKNI OSHIRISH MASALALARI.....	115
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
AUDITORLIK XULOSALARIDA AUDITORLARNING PROFESSIONAL MULOHAZALARNING ASOSLILIGINI ANIQLASH AHAMIYATI	120
Parpiyev Jaxongir Ilxomjonovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA YASHIL MOLIYALASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIYOT UYG'UNLIGI.....	126
Xalikov S. X.	



TURISTIK KORXONALARDA BREND CAPITALINI BAHOLASH	131
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
AYOLLAR ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISHDA KASANACHILIKNING AHAMIYATI	141
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	148
Алимова Дилафруз	
O'ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA YASHIL INNOVATSIYALAR VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	153
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA SOLIQ BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	161
Radjabov Umurzoq Ablakulovich	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭНЕРГЕТИКИ	165
Аллаева Г.Ж.	
THE IMPORTANCE OF STRESS TESTING AND ITS IMPLEMENTATION IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	169
Mamatova Sevara	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI SALOHİYATI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION KO'RSATKICHLARI	175
Nabiyev G'ulom Abdisalomovich	
IJTIMOİY SOHA INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT–XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIY TAJRIBALARI	185
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
YASHIL BANK MAHSULOTLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	189
Mahmudov Ulug'bek Davronovich	
KICHIK BIZNESDA XUSUSIY VA UMUMIY AXBOROT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI	193
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	197
Mamatkulova Nadira Maxkamovna	
JAHON AMALIYOTIDA TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI	203
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ МАЛОГО БИЗНЕСА КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К “ЗЕЛЁНОЙ” ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	210
Бозорова Озода Рахимовна	
ТЕМИРБЕТОН КО'РРИКЛАРДАГИ BURDALANGIN BETONDAN OLINGAN CHAQIQ TOSHNI KOMPLEKS TADQIQOT QILISH	222
Salixanov Saidxon Salixanovich, Kenjayev Temurbek Olimjonovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA YASHIRIN IQTISODIYOTNI ANIQLASH USULLARI VA SOF FOYDA KO'RSATKICHIDA AKS ETISH YO'LLARI	226
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
MAMLAKATIMIZ BANKLARIDA FOIZ RISKILARI MUAMMOLARI VA ILMIY-TAHLILI	230
Isakov.J.Ya	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI EKSPORTGA YO'NALTIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK TUSHUNCHASINING NAZARIY ASOSLARI VA BAHOLASH MEZONLARI	238
Faxriddinov Bahriddin	



TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING IQTISODIY AFZALLIKLARI	243
Raximov Furqat Jalolovich	
BUXORO VILOYATIDA CHARM-POYABZAL TARMOG'I RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH STRATEGIYASI.....	249
Rahmonov Xurshid Xayriddinovich, Atoeva Mehriqyo Ilhom qizi	
KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBI VA UNI YURITISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	254
M.I.Murodova	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI AHOLI DAROMADLARINI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	258
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
INNOVATSION VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA LOGISTIK XIZMATLAR KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI TAHLILI.....	264
Xalimov Javlonbek Shaxriyovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SOLIQLARNI UNDIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	271
Muxammadov Nodir Karimovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA EKSPORTBOP MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	277
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
IQTISODIYOT VA TA'LIM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA TA'LIM BRENDINGI UCHUN IQTISODIY JIHATLAR.....	282
Dilfuza Shokirova	
OLIY TA'LIM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	291
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
O'ZBEKISTON BANKLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI INSON KAPITALI RIVOJI BILAN UYG'UNLASHTIRISH: INSTITUTSIONAL YONDASHUV.....	295
Xushvaqto'v Nodirbek Nomoz o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY STRESS-TEST TIZIMINI YARATISH METODOLOGIYASI	299
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
HOZIRGI SHAROITDA BANK FAOLIYATIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	303
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
ENSURING SECURITY IN THE DIGITAL WORLD: HOW THE INSURANCE INDUSTRY CAN COUNTER CYBERATTACKS	308
D.D. Omonova	
JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISH JARAYONIDA Budget-SOLIQ SIYOSATINI ISLOH QILISH MASALALARI	314
Hojiakbar Zaynabidinov	
SILINDRSIMON KAMERADA QATLAMLI CHIGITLAR AYLANMA HARAKATINING TAHLILI.....	319
No'monov Mirjalol Abdumalik o'g'li	
IPAKCHILIK KLASSTERLARI ASOSIDA TARMOQNI O'RTA MUDDATLI RIVOJLAN TIRISH STRATEGIYASI.....	325
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	332
Shermatov Sirojiddan Xaydarovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM IQTISODIYOTINING RAQAMLI MARKETING ORQALI RIVOJLANISH YO'LLARI.....	335
Egamberdiyev Muzaffar	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ РЕШЕНИЙ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА «БЕЗОПАСНЫЙ ГОРОД»	339
Иминов Акбаржон Одилжонович	



IQTISODIY TIZIM VA INSON QADRIYATI: KAPITALIZM VA GUMANIZM O'RTASIDA	345
Raxmatullayev Sarvar Nazar o'g'li, Abdukarimova Muborak Sharaf qizi, Madrakhimova R. G.	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH VA INVESTITSİYALAR JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	350
Yusupov Muxiddin Soatovich	
KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLIVAVIY HISOBOT MA'LUMOTLARINI TAHLIL QILISH MASALALARI	358
Avazov Ilhom Ravshanovich	
YANGI TUZILISHLI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARINI OLISH USULLARI	363
S. Saparova, M. Musaeva, M. Mirsadikov, M. Mukimov	
KVANT MUHITIDA AXBOROTNI HIMOYALASHGA XIZMAT QILUVCHI MULTIPLEKSER TUZILMASI	370
Safayev Nuriddin Najmiddin o'g'li	
ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR: KO'P QATLAMLI IQTISODIY MEXANIZMLAR, INNOVATSION INFRATUZILMA VA INSTITUSIONAL UYG'UNLIKNING KONSEPTUAL TAHLILI	377
Kuziev Ravshan Ramazonovich	
SANOAT HAMKORLIGINING ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA INTEGRATSIYA QILISH YO'LLARI	385
Boyurayev Olimjon Urayimovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	392
Akbarov G'ayratjon Ne'madjonovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA YILQICHILIK VA TUYACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARINI ARIMA MODEL ASOSIDA PROGNOZLASH	396
Sabit Gabbarov Nietali'evich	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSALARIDA AUTSORSING FAOLIYATINI MOLIVALASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR	402
Xamidov Anis Choriyevich	
NEXUS BETWEEN RENEWABLE ENERGY USE AND GDP GROWTH IN UZBEKISTAN	407
Xalimjonov Nurbek Ulug'bek o'g'li, Toxirov Shodiyor Zafar o'g'li, Jumamuratov Sultanbek Ilyasovich	
MOLIVAVIY SALOHİYATNI OSHIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	415
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
O'ZBEKISTON O'RMON XO'JALIGIDA INNOVASION MOLIVALASHTIRISH: NORMATIV TAYANCH, BOZOR INSTRUMENTLARI VA EKOTIZIM XIZMATLARI	420
Mamatqulova Muxlisaxon Mamirjanovna	
SERVIS IQTISODIYOTIDA ISH BILAN BANDLIK SHAKLLARI TRANSFORMATSIYASINI TADBIQ QILISHGA METODOLOGIK YONDASHUV	425
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TURIZMNING O'RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	431
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОГО» ФИНАНСИРОВАНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ	436
Мирдовидов Бахтиер Кобилович	
MILLIY IQTISODIYOT UCHUN INVESTITSIYA RESURSI SIFATIDA UY XO'JALIKLARI JAMG'ARMALARINI RIVOJLANTIRISH	443
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TIZIMLARI HIMOYA VOSITALARINI SUN'IY INTELLEKT BILAN INTEGRATSIYALASH MUAMMOLARI	448
Bozorov Suhrobjon Mumin o'g'li	



SANOAT KORXONALARIDA KPI TIZIMINI JORIY QILISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	453
Tursunov Orifali Samandarovich	
IQTISODIY BARQARORLIKGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	457
Abdullayeva Sevaraxon Xasanovna	
ZARAFSHON MINTAQASI HUDUDLARIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI	463
Murtazayev Isabek Bazarbayevich	
YUQORI SAMARALI PAXTA TOZALAGICHDA MAYDA IFLOSLIKLARNI AJRATISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING OPTIMAL PARAMETRLARINI MATEMATIK MODELASHTIRISH ASOSIDA ANIQLASH.....	471
Mirzakarimov Mirsharoffiddin Mirzaabdurahimovich	
MAHSULOTLAR RAQAMLI PASPORTI EKOTIZIMI VA UNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	478
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
ВЛИЯНИЕ РАЗЛИЧНЫХ МОЮЩИХ СРЕДСТВ И МЕТОДОВ НА ПОКАЗАТЕЛИ КАЧЕСТВА НАТУРАЛЬНЫХ ШЕРСТЯНЫХ ВОЛОКОН.....	484
Собиров ДаниёрХолмуродович	
СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	490
Киличева Феруза Бешимовна	
KICHIK BIZNESNING BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA SAMARALI OMILLARDAN FOYDALANISH NAZARIYASI	495
Imomnazarov Xurshid Ozodbekovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI BAHOLASH INDIKATORLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	499
Abdusalamov Olimjon Eshmirzayevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOXASIGA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMINI TA'SIRI.....	504
Yuldashev Kodirjon Mamadjanovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	508
Shernayev Akbar Aqmirzayevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI KAMAYTIRISH YO'LLARI	514
Adilov Mirkomil Miralimovich	
IDORALARARO INTEGRATSIYANING NAZARIY MODELLARI VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI AHAMIYATI	520
Ashirov Jamolbek Shuxrat o'g'li	
MO'RT MATERIALLARNI MEXANIK KESIB ISHLOV BERISHDA ASBOB YUZASIDA KUZATILADIGAN YEYILISH	526
Allanazarov Akmal Abdulxaqovich, Axmedov Azamat Xaitovich, Shakirov Shuhrat Musayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOLIQ MONITORING TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	530
Lukmanov Kahramon Abdurahmanovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	534
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich	
KICHIK BIZNESNI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING KREDIT SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	540
Norqobilova Nargiza Abdiqudirovna	



PNEVMOTRANSPORT TIZIMIDAGI PNEVMOQUVUR TIRSAK MATERIALINI YAXSHILASH ORQALI PAXTA SIFATIGA TA'SIRINI O'RGANISH	546
Boltabayev Bekzod Egamberdiyevich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING EKOLOGIK AKTIVLARINI HISOBGA OLISH	549
Mirzayev Komiljon Abdullajonovich	
DEHQON XO'JALIKLARIDA YER RESURLARIDAN FOYDALANISHNING EKOLOGIK XAVFSIZLIGI VA UNING BAHOLASH USULLARI.....	553
Axmatov Abutolibxon Ochilxon o'g'li	
XUSUSIYLASHTIRILGAN KORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI MOLIVAVIY NATIJADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	557
Asomidinova Moxigulbonu Oybek qizi	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNING ORTIB BORISHI JAHON MIQYOSIDA JORIY ETILAYOTGAN BUSINESS READY REYTINGIDAGI BAHOLASH NATIJALARIDA YAQQOL NAMOYON BO'LMOQDA.....	562
Platov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Ortiqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA INVESTITSIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI.....	570
Nilufar Mengqobilovna Xudayberdieva	
MAGNEZIAL BOG'LOVCHI MATERIALLAR ISHLAB CHIQRISHDA SANOAT CHIQUINDILARNI FOYDALANISHNING DUNYO VA O'ZBEKISTON MIQYOSIDAGI HOLATI	574
Rahimjon Jalilov Ravshanbek o'g'li, Orazimbetova Gulistan Jaksilikovna	
KORXONALAR ISHLAB CHIQRISH POTENSIALINING XUSUSIYATLARI VA UNDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	578
Jalilov Bahrom Sotiboldievich	
O'ZBEKISTONDA INKLYUZIV SUG'URTA INSTITUTINING RIVOJLANISH ZARURATI VA UNING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI.....	583
Ravshanova Mohinur O'rolovna	
INNOVATIVE APPROACHES TO IMPROVING STUDENTS' DIGITAL COMPETENCE	588
Jalqasbayev Sultanbek Tayrbek uli	
KREATIV TURIZMDA YANGI TAJRIBALAR YARATISH: IJODIY KLASSTERLAR, MAHALLIY HUNARMANDCHILIK VA IMMERSIV TEXNOLOGIYALAR ROLI	593
Hamzayeva Dilfuza Samarovna	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI	599
Salimjonova Zilolaxon Salimjon qizi	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN FOYDALANILADIGAN MOLIVAVIY MAHSULOTLAR	605
Nazarova Umida Mamadali qizi	
CREDIT RISK MANAGEMENT AND PROFITABILITY OF COMMERCIAL BANKS IN AN EMERGING MARKET: THE CASE OF UZBEKISTAN	609
Ruzmamat Khudayberganov Shokirjon ugli, Sobirov Yuldoshboy Ruzimboevich, Nodirbek Fayzullaev Baxtiyor Ugli	
PAXTA XOMASHYOSIDAGI IFLOSLIKLARNI TOZALASHDA UNUMDORLIKNI OSHIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OPTIMAL PARAMETRLARNI ANIQLOVCHI MATEMATIK MODEL.....	616
Karimov Abdusamat Ismonovich, Imomnazarova Nurjaxon	
ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ДОШКОЛЬНОГО И ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	621
Муродбек Болтабоев	



YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	626
Valiev Umid Gulamovich	
TURIZM SOHASIDA MARKETING STRATEGIYALARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	631
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
HR MARKETING STRATEGIYALARINING KORXONA SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	635
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MARKETING TADQIQOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	641
Musayeva Shoirazimovna	
ЭМПИРИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЗРЕЛОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА И ЦИФРОВИЗАЦИИ В МАЛОМ И СРЕДНЕМ БИЗНЕСЕ УЗБЕКИСТАНА	646
Джуманиязова Сабина Михайловна	
MAMLAKATIMIZDA INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: ISTIQBOLLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR	654
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
SYNTHESIS OF FLAME-RESISTANT NANOCOMPOSITE COATINGS, THEIR THERMO-MECHANICAL PROPERTIES, AND PRACTICAL APPLICATION IN THE EVALUATION OF HEAT RESISTANCE	658
Tosheva Dilfuza Farxodovna, Siddikov Ikrom Iminjonovich, Rakhimov Firuz Fazlidinovich	
TELEKOMMUNIKATSIYA KORXONALARI FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNIKA VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	663
Xusanov Durbek Nishanovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ЖЕЛЕЗОБЕТОННОЙ ТОНКОСТЕННОЙ КОНСТРУКЦИИ С ГРУНТОВЫМ МАССИВОМ В УСЛОВИЯХ ПОЛЗУЧЕСТИ	667
Уринов Адхамджан Акбарович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	673
Qurbonov Nuriddin Ro'ziqulovich	
BOLALAR KIYIMI TEXNOLOGIYASIDA XAVFSIZLIK TALABLARI	679
Ergasheva Rashida Abdug'anievna	
AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOT SANASIDAN KEYINGI HODISALAR AUDITI	683
Muydinov Erkin Djamaldinovich	
YANGI KELAJAK UCHUN RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QAMRAB OLISH: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	689
Jalilov Sherzod Kaxramanovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI KO'P OMILLI BOG'LANISHLAR ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	693
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHNAT BOZORI VA BANDLIKNING TRANSFORMATSIYASI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR	697
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
К ВОПРОСУ РАСЧЕТА ПАРАМЕТРОВ КРОМОК ПРИ ВЫСОКОЧАСТОТНОЙ СВАРКИ ТРУБНОЙ ЗАГОТОВКИ ИЗ ФЕРРОМАГНИТНОГО МАТЕРИАЛА	704
Заиркулов Элёр Ёқубжон ўғли	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISHGA UMUMIY YONDASHUVLAR	708
Saidova Kamola Xoshimovna	



ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ НА ПРОИЗВОДСТВО ПРОДУКЦИИ	713
Минутдинова Лилия Тагировна	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA EKSPORT SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING INSTITUTSIONAL VA TARKIBIY OMILLARI EMPIRIK TAHLILI	719
Raximov To'xtabek Jumaboyevich	
BOZOR IQTISODIYOTIDA ISH HAQI, FOYDA, FOIZ VA RENTA DAROMADLARI TAHLILI	724
Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MARKETING VA LOGISTIKA FAOLIYATINI BOSHQARISH.....	728
Djurayev Bekzod Bekmatovich	
ELEKTRON TIJORATDA MA'LUMOTLAR (BIG DATA) VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA RAQOBAT USTUNLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	733
Baymuradov Shoxrux Mahmudovich	
SUG'URTA TASHKILOTLARI FAOLIYATINING NAZARIY ASOSLARI, MOHIYATI, ZARURLIGI VA VUJUDGA KELISH SHART-SHAROITLARI	738
Yakubov Dilshod Kamildjanovich	
ILG'OR XORIJ TAJRIBALARIDAN O'ZBEKISTON AMALIYOTIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	745
Shodmonov Bahodir Sherkulovich	
BANKLARDA MOLIYAVIY MEXANIZM VA UNING KORPORATIV BOSHQARUVDA GI AHAMIYATI.....	752
Temirov Abdulaziz Alimjanovich	
RAQOBAT MAHSULOTLARINI BOZOR TALABIGA MOSLASHTIRISHNING OMILI SIFATIDA.....	757
Saidakbarov Xusniddin Abdusalomovich	
REKURSIV FUNKSIYA YORDAMIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUBLIKKA SINASH ALGORITMI.....	762
Mardiyev Ulugbek Rasulovich	
XARAJATLAR VA TANNARX, ULARNING MAZMUNI VA TAVSIFI	768
Xudoyberdiyev Odiljon Egamberdi o'g'li	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TIJORAT BANKLARIDA MEHNATNI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	775
Yusupova Madina Abduvarisovna	
MOLIYAVIY INSTRUMENTLAR AUDITINI RIVOJLANTIRISH.....	781
Maxmudov Saidjamol Qadirjanovich	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA SUG'URTA INSTITUTLARI TOMONIDAN XIZMATLARNI KO'RSATISH TAJRIBASI	788
Sherov Sanjar Radjabovich	
МЕТОДЫ ОЦЕНКИ ВЛИЯНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СТАНДАРТОВ И НОРМАТИВОВ НА ИННОВАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	794
Бекбосынов Айдос Куралбаевич	
GRAVITATSION ENERGIYA SAQLASH QURILMASINING ISH JARAYONINI MODELLASHTIRISH ORQALI TAHLIL QILISH	798
Bekishev Allabergen Yergashevich, Kurbonov Najmiddin Abduxamidovich, Raximov Azamat Qudrat o'g'li, Yarashev Javlon Asadilla o'g'li	
HOVUZ FONDI – MUHIM ISHLAB CHIQUARISH VOSITASI (YOXUD UNING IQTISODIY MOHIYATI, TURKUMLANISHI VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH USLUBINI SHAKLLANTIRISH HAMDA OSHIRISH YO'NALISHLARI)	803
Dusmuratov Raxmon Radjabbay o'g'li	
DAVLAT MOLIYA NAZORATI TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISH MUAMMOLARI	810
Hakimov Nodir Nazarovich	



GLOBAL IQTISODIY SHOKLARNING ASOSIY MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI (YAIM, INFLYATSIYA, BANDLIK, TO'LOV BALANSI).....	815
Suvonov Tolmasjon Faxritdinovich	
SUG'URTA KOMPANIYASI MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINING KONSEPTUAL MODEL821	
Nosirov Jasur Tursunpulotovich	
ВЛИЯНИЕ БРЕНДОВОЙ СТРАТЕГИИ НА ЭКСПОРТНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	826
Бобоев Л. Кадрухужа Джураходжаевич	
MINTAQALAR KESIMIDA EKOLOGIK VA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILII BAHOLASH.....	832
Siradjev Ilxom Toxirovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA NOSTANDART BANDLIK IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI.....	837
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	
MINTAQALARGA INVESTITSİYALAR JALB QILISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING CHEGARAVIY EFFEKTI	844
O.A. Nabiyev	
RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI PUL MUOMALASI BARQARORLIGINI TA'MINLASH: ILMIY YANGILIKLAR ASOSIDA KOMPLEKS TAHLIL	848
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
AKADEMIK MOBILLIK VA QO'SHIMCHA TA'LIM DAROMADLARI ASOSIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MODDIY-TEXNIK BAZASINI MOLIVALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	851
Oybekov Shohjahon Akmal o'g'li	



AKADEMIK MOBILLIK VA QO'SHIMCHA TA'LIM DAROMADLARI ASOSIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MODDIY-TEKNIK BAZASINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Oybekov Shohjahon Akmal o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

Email: oybekov97shoh@tsue.uz

ORCID: 0009-0007-9620-2078

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida akademik mobillikni moddiy-texnik baza va moliyaviy sig'im bilan uyg'unlashtirish, qo'shimcha o'quv kurslaridan tushadigan mablag'larni maqsadli taqsimlash hamda dual ta'limda korxona infratuzilmasidan foydalanish hisobiga yuzaga keladigan tejamkorlikni qayta investitsiya qilish mexanizmlari tadqiq etiladi. Tadqiqotning asosiy g'oyasi shundan iboratki, akademik mobillik, qo'shimcha ta'lim xizmatlari va dual ta'lim alohida tashkiliy faoliyatlar emas, balki OTM moddiy-texnik bazasini moliyalashtirishga xizmat qiluvchi yagona shartnomaviy-moliyaviy boshqaruv konturi sifatida qaralishi lozim. O'zbekiston oliy ta'lim tizimida moliyaviy mustaqillik, akademik mobillik va dual ta'lim bo'yicha normativ asoslar shakllanayotgan bir sharoitda bu jarayonlarni aniq hisob-kitob, shartnoma va maqsadli qayta investitsiya mexanizmlari bilan bog'lash ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: akademik mobillik, moddiy-texnik baza, oliy ta'lim moliyasi, qo'shimcha o'quv kurslari, 75/25 modeli, dual ta'lim, Capex saving, Opex saving, budgetdan tashqari mablag'lar.

Аннотация: В данной статье исследуются механизмы согласования академической мобильности в высших образовательных учреждениях с материально-технической базой и финансовой ёмкостью, целевого распределения средств, поступающих от дополнительных учебных курсов, а также реинвестирования экономии, возникающей за счёт использования инфраструктуры предприятий в системе дуального образования. Основная идея исследования заключается в том, что академическая мобильность, дополнительные образовательные услуги и дуальное образование должны рассматриваться не как отдельные организационные направления деятельности, а как единый договорно-финансовый контур управления, служащий финансированию материально-технической базы высшего образовательного учреждения. В условиях формирования нормативно-правовой базы по финансовой самостоятельности, академической мобильности и дуальному образованию в системе высшего образования Узбекистана связывание этих процессов с точными расчётами, договорными механизмами и целевым реинвестированием имеет важное научно-практическое значение.

Ключевые слова: академическая мобильность, материально-техническая база, финансы высшего образования, дополнительные учебные курсы, модель 75/25, дуальное образование, Capex saving, Opex saving, внебюджетные средства.

Abstract: This article examines the mechanisms for integrating academic mobility in higher education institutions with material and technical infrastructure and financial capacity, the targeted allocation of funds generated from supplementary educational courses, and the reinvestment of savings arising from the use of enterprise infrastructure within dual education systems. The main idea of the study is that academic mobility, supplementary educational services, and dual education should be considered not as separate organizational activities, but as a unified contractual and financial management framework serving the financing of the material and technical base of higher education institutions. In the context of the ongoing formation of regulatory foundations for financial independence, academic mobility, and dual education in the higher education system of Uzbekistan, linking these processes with precise calculations, contractual mechanisms, and targeted reinvestment carries significant scientific and practical importance.

Keywords: academic mobility, material and technical base, higher education finance, supplementary educational courses, 75/25 model, dual education, Capex saving, Opex saving, extra-budgetary funds.

KIRISH

Oliy ta'lim muassasasining moddiy-texnik bazasi ta'lim sifati, ilmiy tadqiqot natijadorligi, xalqaro hamkorlik va bitiruvchilarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini belgilovchi muhim institutsional omillardan biridir. O'zbekiston oliy ta'lim tizimida so'nggi yillarda qamrov kengayishi, talabalar sonining ortishi va yangi ta'lim formatlarining joriy

etilishi infratuzilma, laboratoriya, auditoriya, raqamli platforma va professor-o'qituvchilar yuklamasiga bo'lgan talabni kuchaytirdi. Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2023/2024-o'quv yilida mamlakatda oliy ta'lim tashkilotlari va talabalar soni sezilarli darajada oshgan, 2024/2025-o'quv yili boshida esa professor-o'qituvchilar korpusi ham kengayishda davom etgan.¹²

Mazkur kengayish sharoitida moddiy-texnik bazani moliyalashtirishni faqat davlat budjeti yoki bazaviy to'lov-kontrakt mablag'lari hisobidan amalga oshirish yetarli emas. OTMlarning moliyaviy mustaqilligi, davlat-xususiy sheriklik, akademik mobillik, dual ta'lim va qo'shimcha ta'lim xizmatlari kabi yo'nalishlar moddiy-texnik bazani rivojlantirish uchun yangi moliyaviy kanallarni shakllantiradi. Prezidentning oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi hamda davlat OTMlariga moliyaviy mustaqillik berish bo'yicha qarorlar aynan shu institutsional o'zgarishlarga huquqiy zamin yaratadi.³⁴

Akademik mobillik xalqaro tajribada universitetlararo hamkorlik, bilimlar almashinuvi va talaba hamda professor-o'qituvchilar kompetensiyasini oshirish vositasi sifatida qaraladi. UNESCO hujjatlarida mobillik shaxslarning o'qish, tadqiq qilish, o'qitish yoki ishlash maqsadida jismoniy yoki virtual harakatlanishi sifatida izohlanadi. Erasmus+ tajribasi esa mobillik dasturlari talabalar ko'nikmalari, bandlik istiqbollari va universitetlarning xalqaro integratsiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini namoyon etadi.

Akademik mobillikning moliyaviy tomoni ko'pincha yetarli darajada aniq hisoblanmaydi. Talaba yoki o'qituvchi almashinuvi ortida auditoriya sig'imi, laboratoriya jihozlaridan foydalanish, professor-o'qituvchi yuklamasi, koordinatsiya, stipendiya va xizmat ko'rsatish xarajatlari mavjud. Agar bu xarajatlar oldindan shartnomaviy-moliyaviy mexanizm orqali hisobga olinmasa, mobillik OTM infratuzilmasi va moddiy-texnik bazasiga qo'shimcha bosim keltirishi mumkin.

Ushbu maqolaning maqsadi oliy ta'lim muassasalarida akademik mobillik, qo'shimcha o'quv kurslari va dual ta'lim faoliyatini moddiy-texnik bazani moliyalashtirish bilan uyg'unlashtiruvchi shartnomaviy-moliyaviy mexanizmini asoslashdan iborat. Maqolada akademik mobillik uchun moliyaviy sig'imi hisoblash, qo'shimcha o'quv kurslari daromadlarini taqsimlash, dual ta'limda korxona moddiy-texnik bazasidan foydalanish orqali operatsion xarajatlarni tejash hamda oliy ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini rivojlantirish yo'nalishlari o'rganiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligi zamonaviy oliy ta'lim siyosatida asosiy masalalardan biri sifatida qaraladi. Jahon banki oliy ta'lim moliyasidagi global islohotlarni davlat mablag'larini to'ldiruvchi qo'shimcha daromad manbalarini shakllantirish, xarajatlarni taqsimlash, institutsional differentsiatsiya va boshqaruv avtonomiyasini kengaytirish bilan bog'laydi. OECD esa oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligi faqat joriy xarajatlarni qoplash bilan cheklanmasligi, balki ularning jismoniy, insoniy va intellektual kapitalga yetarli darajada investitsiya kiritish imkoniyatiga ham bog'liq ekanini ta'kidlaydi.⁵ Bu yondashuv O'zbekiston oliy ta'lim tizimida moliyaviy mustaqillik, budjetdan tashqari mablag'lar va moddiy-texnik bazani mustahkamlash masalalarini yagona moliyaviy boshqaruv konturi sifatida tadqiq etish zarurligini asoslaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son⁶ Farmonida ham oliy ta'lim muassasalarining infratuzilmasi va moddiy-texnik bazasini yaxshilash, xalqaro moliya institutlari mablag'larini jalb qilish hamda bosqichma-bosqich o'zini o'zi moliyalashtirish tizimiga o'tish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan.

Akademik mobillik bo'yicha xalqaro adabiyotlarda asosiy e'tibor talabalar va professor-o'qituvchilarning xalqaro tajribasi, kompetensiyasi, bandlik imkoniyatlari va universitetlarning institutsional xalqaro integratsiyasiga qaratiladi.⁷ UNESCO Global Convention hujjati oliy ta'lim malakalarini tan olish, ta'lim davrlarini e'tirof etish va akademik mobillikni yengillashtirish uchun xalqaro huquqiy asos yaratadi. Erasmus Impact Study esa mobillik dasturlari talabalarning ko'nikmalari, mehnat bozoriga moslashuvi va oliy ta'lim muassasalarining xalqaro aloqalarini kuchaytirishini ko'rsatadi.⁸

- 1 O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, 2024/2025-o'quv yili boshida OTMlarda professor-o'qituvchilar soni bo'yicha rasmiy reliz. stat.uz
- 2 O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, 2023/2024-o'quv yili bo'yicha oliy ta'lim tashkilotlari va talabalar soniga oid rasmiy statistik relizlar. stat.uz
- 3 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 14-fevraldagi "Oliy ta'lim tashkilotlari bitiruvchilarining ishga joylashishiga ko'maklashish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-61-son qarori // URL: <https://lex.uz/uz/docs/-7386917>
- 4 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoni // URL: <https://lex.uz/docs/-4545884>
- 5 OECD. (2025). *The financial sustainability of higher education: Insights from policy in OECD countries*. Paris: OECD Publishing. doi:10.1787/f544ccfe-en.
- 6 <https://lex.uz/docs/-4545884>
- 7 Brandenburg, U., Berghoff, S., & Taboadela, O. (2014). *The Erasmus Impact Study: Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2766/75468.
- 8 UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2022). *The contribution of higher education institutions to lifelong learning: Global survey report*. Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.



Biroq mavjud adabiyotlarda akademik mobillikning moliyaviy sig'imi, ya'ni mobil talaba yoki professor-o'qituvchi ortidan yuzaga keladigan auditoriya, laboratoriya, koordinatsiya, xizmat ko'rsatish va moddiy-texnik baza xarajatlarini aniq hisoblash masalasi yetarli darajada ochilmagan. Qo'shimcha ta'lim xizmatlari va dual ta'lim moddiy-texnik bazani moliyalashtirishning muhim qo'shimcha kanallari sifatida baholanishi mumkin. UNESCO Institute for Lifelong Learning oliy ta'lim muassasalarining umrbod ta'limdagi rolini tahlil qilar ekan, qisqa muddatli kurslar, qayta tayyorlash va malaka oshirish dasturlarini universitetlarning jamiyatga xizmat ko'rsatish hamda qo'shimcha daromad olish faoliyati bilan bog'laydi. OECDning work-based learning bo'yicha tadqiqotlari esa ish joyida o'qitish samarali bo'lishi uchun ish beruvchi, ta'lim oluvchi va ta'lim muassasasi manfaatlarini muvozanatlashishi, korxonalaridagi amaliy o'qitish sifati va supervayzerlar salohiyati ta'minlanishi kerakligini ko'rsatadi. Germaniya BIBB manbalarida dual kasbiy ta'lim xarajatlari biznes, davlat va ta'lim oluvchilar o'rtasida taqsimlanishi, DHBW modelida esa talaba universitetdagi nazariy bosqichlar va korxonadagi amaliy bosqichlar o'rtasida almashib o'qishi, korxona bilan shartnomaga ega bo'lishi va ish haqi olishi qayd etiladi.⁹

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi normativ-huquqiy tahlil, qiyosiy tahlil, institutsional yondashuv va moliyaviy modellashtirish usullariga tayanadi. Normativ-huquqiy tahlilda O'zbekiston Respublikasining oliy ta'lim, moliyaviy mustaqillik, akademik mobillik, dual ta'lim va budjetdan tashqari mablag'lardan foydalanishga oid hujjatlari o'rganildi. Akademik mobillik va dual ta'lim bo'yicha milliy qoidalar OTMlararo shartnomalar, ta'lim kelishuvlari va moliyaviy majburiyatlarni aniqlashtirish imkonini berishi bilan ahamiyatlidir.¹⁰¹¹²

Xalqaro tajribani o'rganishda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ta'lim, fan va madaniyat masalalari bo'yicha tashkiloti, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti, Jahon banki, Yevropa Ittifoqining Erasmus+ dasturi, Baden-Vyurtemberg Dual oliy ta'lim universiteti, Shveysariya Ta'lim, tadqiqot va innovatsiyalar davlat kotibiyati hamda Germaniya Federal kasbiy ta'lim instituti manbalari tahlil qilindi. Ushbu manbalar asosida oliy ta'limni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, umrbod ta'limdan olinadigan daromadlar, ish joyida o'qitish, dual ta'lim va korxona–oliy ta'lim muassasasi hamkorligi orqali moddiy-texnik bazani mustahkamlash imkoniyatlari o'rganildi. Xalqaro yondashuvlar oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda daromad manbalarini kengaytirish, xarajatlarni samarali rejalashtirish va mavjud resurslardan oqilona foydalanish muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.¹³¹⁴

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari birinchi navbatda akademik mobillikni moliyaviy jihatdan boshqarish zarurligini ko'rsatadi. O'zbekiston oliy ta'lim tizimida akademik mobillikni tashkil etish uchun normativ asoslar shakllangan bo'lsa-da, amaliyotda mobillik hajmini OTMning real moddiy-texnik sig'imi, professor-o'qituvchilar yuklamasi va xizmat xarajatlari bilan bog'laydigan hisob-kitob mexanizmi zarur.

$$M=K \times (a_1 + a_2 + a_3)$$

Modeli har bir kredit ortida turgan xarajadni ko'rsatib beradi va mobillikni "tashkiliy almashinuv"dan "moliyaviy rejalashtiriladigan xizmat" darajasiga olib chiqadi.

Mazkur model qabul qiluvchi OTMga uch amaliy natija beradi:

bir semestr yoki o'quv yili uchun qabul qilinadigan mobil talabalar sonini mavjud auditoriya va laboratoriya sig'imidan kelib chiqib belgilash mumkin bo'ladi;

yuboruvchi OTM bilan tuziladigan shartnomada moliyaviy majburiyatlar, to'lov manbalari va xizmatlar tarkibi aniq ko'rsatiladi;

akademik mobillikdan tushadigan yoki unga yo'naltiriladigan mablag'lar OTMning yillik biznes-rejasi va smetasiga integratsiya qilinadi.

Qo'shimcha o'quv kurslari daromadlarini maqsadli taqsimlash bilan bog'liq qisqa muddatli kurslar xalqaro amaliyotda universitetlar uchun qo'shimcha daromad va jamiyatga xizmat ko'rsatish kanali sifatida qaraladi. UNESCO UIL global so'rovlarida oliy ta'lim muassasalarida qo'shimcha o'quv kurslari faoliyati muhim moliyalashtirish masalasi

9 Duale Hochschule Baden-Württemberg. (n.d.). *Dual study programmes for international talents*. Stuttgart: DHBW.

10 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 1-avgustdagi "Moliyaviy mustaqillik berilgan davlat oliy ta'lim muassasalarida davlat buyurtmasi (davlat granti) asosida kadrlar tayyorlash uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat budjetidan moliyalashtirish tartibini tasdiqlash to'g'risida"gi 419-son qarori // URL: <https://www.lex.uz/uz/docs/-6137567>

11 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 16-yanvardagi "Oliy ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 14-son qarori // URL: <https://lex.uz/en/docs/-7332601>

12 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 13-sentabrdagi "Oliy ta'lim tashkilotlariga o'qishga qabul qilish jarayonlarini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 578-son qarori // URL: <https://lex.uz/uz/docs/-7726569>

13 World Bank, The Finance and Management of Higher Education.

14 OECD, The Financial Sustainability of Higher Education, 2025.

sifatida ko'rsatiladi, to'lovlar esa ko'plab holatlarda bunday dasturlarning asosiy moliyaviy manbai bo'lib xizmat qiladi.¹⁵

75/25 modeli qo'shimcha kurslardan qoladigan sof qoldiqni ikki asosiy yo'nalishga ajratadi, bular xodimlar motivatsiyasi va moddiy-texnik bazani yangilashdir. Bu modelning amaliy afzalligi shundaki, qo'shimcha daromad umumiy xarajatlar ichida yo'qolib ketmaydi, balki kamida 25 foizlik "maqsadli moddiy-texnik baza ulushi" sifatida taqsimlanadi. Natijada OTM kompyuter texnikasi, laboratoriya jihozlari, raqamli platformalar, o'quv-metodik resurslar va kichik kapital ta'mirlash ishlari uchun muntazam ichki investitsiya manbaiga ega bo'ladi.

Dual ta'lim orqali moddiy-texnik bazaga tushadigan kapital va joriy xarajatlarni optimallashtirish bilan bog'liq masalalar ham muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston dual ta'lim bo'yicha qabul qilgan normativ tartibda OTM, korxona va talaba o'rtasida shartnomaviy munosabatlar nazarda tutiladi. Bu shartnoma faqat amaliyot joyi va jadvalini emas, balki korxona infratuzilmasidan foydalanish, uskunalar xavfsizligi, mentorlik resursi, xarajatlar va natijadorlik ko'rsatkichlarini ham qamrab olishi zarur.

Germaniyadagi DHBW modeli — Baden-Vyurtemberg Dual oliy ta'lim universiteti modeli bo'lib, unda nazariy ta'lim universitetda, amaliy tayyorgarlik esa korxona yoki tashkilotda olib boriladi. Talabalar o'qish davomida universitetdagi nazariy bosqichlar va ish joyidagi amaliy bosqichlar o'rtasida almashinib ta'lim oladi. Bu model oliy ta'limni mehnat bozori ehtiyojlari bilan bog'lash, korxonalar bilan hamkorlikni kuchaytirish va moddiy-texnik bazadan birgalikda foydalanish imkonini beradi. Bu nazariya va amaliyotni almashuv tamoyili asosida biriktiradi.

Shveysariya VPET tizimi — kasbiy va professional ta'lim hamda tayyorgarlik tizimi bo'lib, yoshlarni mehnat bozoriga tayyorlash, malakali mutaxassislar va boshqaruv kadrlarini shakllantirishga qaratilgan. Ushbu tizimda ta'lim jarayoni kasb-hunar maktablari, korxonalar va tarmoq o'quv markazlari hamkorligida olib boriladi. Shveysariya tajribasida ta'lim mazmuni mehnat bozori ehtiyojlari bilan bevosita bog'langan bo'lib, umrbod ta'lim va kasbiy rivojlanish imkoniyatlari ham muhim o'rin tutadi.

BIBB va OECD materiallari mehnat faoliyatiga asoslangan ta'lim tizimlarida firma ishtiroki, monitoring, supervisorlar sifati va moliyaviy kelishuvlarning aniqligi samaradorlikka bevosita ta'sir qilishini ko'rsatadi.^{16/17/18}

Dual ta'limda korxona bazasidan foydalanish OTM uchun ikki turdagi tejamkorlikni keltirib chiqaradi. Kapital qo'yilmalar bo'yicha xarajatlarning tejallishi yangi laboratoriya, ustaxona yoki qimmatbaho uskuna xarid qilish zaruratining kamayishini bildiradi. Joriy faoliyat xarajatlarning tejallishi esa elektr energiyasi, texnik xizmat ko'rsatish, sarf materiallari, uskunalar saqlash va ta'mirlash kabi joriy xarajatlarning qisqarishini anglatadi. Agar ushbu tejamkorlik alohida hisobga olinib, OTM moddiy-texnik bazasining ustuvor ehtiyojlariga yo'naltirilsa, dual ta'lim moliyaviy jihatdan bilvosita investitsiya mexanizmiga aylanadi.

Taklif etilayotgan mexanizmning ilmiy ahamiyati shundaki, u oliy ta'lim muassasasida uch xil faoliyatni yagona moliyaviy boshqaruv konturiga birlashtiradi. Akademik mobillik orqali OTM xalqaro va milliy hamkorlikni kengaytiradi, qo'shimcha o'quv kurslari orqali ichki daromadlarni ko'paytiradi, dual ta'lim orqali esa korxona infratuzilmasidan foydalanib xarajatlarni optimallashtiradi. Bu jarayonlar mustaqil ravishda emas, balki moddiy-texnik bazani rivojlantirish fondiga xizmat qiladigan yagona tizim sifatida ishlashi lozim.

O'zbekiston sharoitida bu mexanizmni joriy etish uchun birinchi bosqichda har bir OTMda "mobil sig'im pasporti" shakllantirilishi maqsadga muvofiq. Bunday pasportda bo'sh auditoriya va laboratoriya quvvati, professor-o'qituvchilar yuklamasi, kredit ekvivalenti, koordinatsiya xarajatlari, talabalarga xizmat ko'rsatish xarajatlari va mavjud infratuzilma amortizatsiyasi aks ettiriladi. Shundan keyin a1, a2 va a3 koeffitsiyentlari OTMning ichki hisob-kitoblari asosida belgilanadi.

Ikkinchi bosqichda qo'shimcha o'quv kurslari bo'yicha alohida moliyaviy trek ochilishi lozim. Bunda kursdan tushgan yalpi daromad, bevosita xarajatlar, taqsimlanadigan qoldiq, rag'batlantirish ulushi va moddiy-texnik baza ulushi alohida hisobga olinadi. 75/25 qoidasi xodimlar manfaatdorligini saqlagan holda OTM infratuzilmasiga muntazam investitsiya oqimini yaratadi. Amaldagi normativ hujjatlar budjetdan tashqari mablag'lar hisobidan rag'batlantirishga imkon berishi bunday modelni joriy etish uchun institutsional asos mavjudligini ko'rsatadi.

Uchinchi bosqichda dual ta'lim shartnomalariga moliyaviy hisob-kitob blokini kiritish zarur. Shartnomada korxona uskunalaridan foydalanish qiymati, xavfsizlik va sug'urta majburiyatlari, mentorlik xarajatlari, OTM zimmasidagi nazorat xarajatlari hamda Capex/Opex savingni hisoblash tartibi aniq aks etishi kerak. Bu dual ta'limni faqat ishlab chiqarish amaliyoti emas, balki OTM moddiy-texnik bazasini moliyalashtirishga xizmat qiluvchi shartnomaviy moliyaviy instrumentga aylantiradi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim moliyasida barqarorlik birgina moliyalashtirish hajmining ortishi bilan emas, balki mablag' manbalarining diversifikatsiyasi, ularning maqsadli ishlatilishi va natijadorlikka bog'langan boshqaruv orqali ta'minlanadi. OECD oliy ta'lim muassasalari daromad manbalarini diversifikatsiya qilishni moliyaviy barqarorlikning asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, 75/25 modeli va akademik mobillikning shartnomaviy narxlash modeli O'zbekiston OTMlari uchun xalqaro amaliyotga mos, ammo milliy sharoitga

15 UNESCO Institute for Lifelong Learning, The Contribution of Higher Education Institutions to Lifelong Learning: Global Survey Report, 2022.

16 OECD, Work, Train, Win: Work-based Learning Design and Management for Productivity Gains, 2016.

17 BIBB, Financing of vocational education and training in Germany.

18 Duale Hochschule Baden-Württemberg (DHBW), Dual study programmes for international talents, official information page.



moslashtirilgan boshqaruv vositalari sifatida qaraladi.¹⁹

Taklif etilayotgan mexanizmning amaliy natijasi moddiy-texnik bazani moliyalashtirish uchun “ikkinchi kanal”ni yaratishidir. Birinchi kanal — davlat budjeti, to'lov-kontrakt va asosiy moliyalashtirish manbalari bo'lsa, ikkinchi kanal — akademik mobillik bo'yicha oldindan hisoblangan moliyaviy oqimlar, qo'shimcha o'quv kurslarining maqsadli qoldig'i va dual ta'limdagi tejamkorlikdan shakllanadi. Ikkinchi kanal kichik ko'rinishi mumkin, biroq uning afzalligi — u maqsadli, shaffof, boshqariladigan va infratuzilma ehtiyojlariga bevosita bog'langan bo'ladi.

Biroq, modelni joriy etishda bir nechta cheklovlar mavjud. Birinchidan, 75/25 nisbat barcha OTMlar uchun mutlaq standart sifatida emas, minimal infratuzilma ulushini kafolatlovchi boshqaruv qoidasi sifatida qaralishi lozim. Ikkinchidan, akademik mobillik koeffitsiyentlari OTM turi, hududiy joylashuv, laboratoriya sig'imi va ta'lim yo'nalishlariga qarab farqlanishi mumkin. Uchinchidan, dual ta'limda korxona infratuzilmasidan foydalanish huquqiy, texnik va xavfsizlik jihatdan puxta shartnomalashtirilmasa, kutilgan tejamkorlik amalda yuzaga chiqmasligi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maqolada oliy ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini moliyalashtirishni takomillashtirish uchun akademik mobillik, qo'shimcha o'quv kurslari va dual ta'limni yagona shartnomaviy-moliyaviy mexanizm sifatida tashkil etish zarurligi asoslandi.

Modeli mobillik xarajatlarini oldindan hisoblash, OTM sig'imiga mos rejalashtirish va OTMlararo moliyaviy majburiyatlarni shartnoma asosida aniqlashtirish imkonini beradi.

Qo'shimcha o'quv kurslari bo'yicha 75/25 modeli bevosita xarajatlar qoplangandan keyingi qoldiq mablag'ni xodimlarni rag'batlantirish va moddiy-texnik bazani mustahkamlash o'rtasida muvozanatli taqsimlaydi. Bu model qo'shimcha ta'lim xizmatlarini kengaytirish motivatsiyasini saqlagan holda, kamida 25 foizlik maqsadli infratuzilma ulushini shakllantiradi.

Dual ta'limda korxona moddiy-texnik bazasidan foydalanish OTM uchun Capex va Opex tejamkorligini yuzaga keltiradi. Ushbu tejamkorlik alohida hisobga olinib, OTM infratuzilmasining ustuvor ehtiyojlariga qayta yo'naltirilsa, dual ta'lim moddiy-texnik bazani bilvosita moliyalashtiruvchi mexanizmga aylanadi.

Shunday qilib, taklif etilgan model O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikni mustahkamlash, moddiy-texnik bazani tizimli yangilash, xalqaro hamkorlikni real xarajatlar bilan bog'lash va qo'shimcha daromadlarni maqsadli qayta investitsiya qilish imkonini beradi. Uni bosqichma-bosqich pilot OTMlarda sinovdan o'tkazish, keyinchalik esa OTM turi, hududi va ta'lim yo'nalishi bo'yicha differensiallashtirilgan tarzda normativlashtirish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, 2024/2025-o'quv yili boshida OTMlarda professor-o'qituvchilar soni bo'yicha rasmiy reliz. stat.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, 2023/2024-o'quv yili bo'yicha oliy ta'lim tashkilotlari va talabalar soniga oid rasmiy statistik relizlar. stat.uz
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 14-fevraldagi “Oliy ta'lim tashkilotlari bitiruvchilarining ishga joylashishiga ko'maklashish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi PQ-61-son qarori // URL: <https://lex.uz/uz/docs/-7386917>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi “O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PF-5847-son Farmoni // URL: <https://lex.uz/docs/-4545884>
5. European Commission, The Erasmus Impact Study: Effects of mobility on skills, employability and institutional internationalisation.
6. UNESCO, Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education, 2019.
7. OECD. (2025). The financial sustainability of higher education: Insights from policy in OECD countries. Paris: OECD Publishing. doi:10.1787/f544ccfe-en.
8. World Bank. (1998). The financing and management of higher education: A status report on worldwide reforms. Washington, DC: World Bank.
9. Brandenburg, U., Berghoff, S., & Taboadela, O. (2014). The Erasmus Impact Study: Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2766/75468.
10. UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2022). The contribution of higher education institutions to lifelong learning: Global survey report. Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.
11. Duale Hochschule Baden-Württemberg. (n.d.). Dual study programmes for international talents. Stuttgart: DHBW.
12. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 1-avgustdagi “Moliyaviy mustaqillik berilgan davlat oliy ta'lim muassasalarida davlat buyurtmasi (davlat granti) asosida kadrlar tayyorlash uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat budjetidan moliyalashtirish tartibini tasdiqlash to'g'risida”gi 419-son qarori // URL: <https://www.lex.uz/uz/docs/-6137567>
13. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 16-yanvardagi “Oliy ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etish chora-

19 OECD, The Financial Sustainability of Higher Education, 2025.



- tadbirlari to'g'risida"gi 14-son qarori // URL: <https://lex.uz/en/docs/-7332601>
14. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 13-sentabrdagi "Oliy ta'lim tashkilotlariga o'qishga qabul qilish jarayonlarini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 578-son qarori // URL: <https://lex.uz/uz/docs/-7726569>
 15. World Bank, The Finance and Management of Higher Education.
 16. OECD, The Financial Sustainability of Higher Education, 2025.
 17. UNESCO Institute for Lifelong Learning, The Contribution of Higher Education Institutions to Lifelong Learning: Global Survey Report, 2022.
 18. OECD, Work, Train, Win: Work-based Learning Design and Management for Productivity Gains, 2016.
 19. BIBB, Financing of vocational education and training in Germany.
 20. Duale Hochschule Baden-Württemberg (DHBW), Dual study programmes for international talents, official information page.
 21. OECD, The Financial Sustainability of Higher Education, 2025.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**





+998 93 718 40 07



<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>



t.me/yait_2100